

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrpedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput XIV. De Cuniculo.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

Maiores sunt eiusdem fere speciei, quos *Pacas* vocant, rostro tereti ad faciem felis, fusco colore, candidis maculis interstincto, neque carne tantum, sed et corio ipso praetenero, ideo in delicatioribus epulis expectantur. Amatus Lusitanus quoque tradit: animal facie et magnitudine

leporis in India vagari, quod incolae tamdiu baculis caedunt, donec moriatur. Mortuum pelle nudant, et carnem ex ictibus lividam conterunt, manibusque quasi ad pastam redigunt, quam pellibus eiusdem animalis involutam, *Moschum* nominant.

CAPUT XIV.

De Cuniculo.

Nomen. Quadrupes, quod *Cuniculum* dicimus, a cuniculis, quos sub terra fodit et inhabitat, nomen sortitum est. Ab aliis vocatur lepuscus, ab Aeliano parvus lepus. Recentioribus Graecis est *σύναιξ*, aliis *δασύπες*, quem Plinius a cuniculo et lepore distinxisse videtur. Strabo *γεωργ. 1. 3.* *γαρούχες λαγίδας* lepores fossores nominavit, nec non *λεβηρίδας*, forte a voce *λεβηρίς*, quae Graecis antiquis *ὁ τῆς ὀφείας γῆρας*, serpentis spoliū. Hinc Cuniculus recens natus et adhuc impilis, *liberis*, *laberis* et *laurix* adpellatur. Hermolaus in Dioscoridem *Adapis* nomine indigitavit, forte a vocabulo *ἀδάπανος*, quod rem, quae minime potest consumi denotat. Foecundissimi enim sunt. Erotianus *λιμοποιόν* vocavit, quod anno-nae penuriam faceret. Circa *descriptionem* non est, quod laboremus. Notissimum enim est animal. In festo sequentia Severino sunt observata. *Musculi* omnes abdominis inter duas peritonaei tunicas dispositi, firme ipsis adhaerentes. Intestinum rectum satis exile. *Cor* exile, *hepar* magnum, *renes* magni, *lien* oblongus magnitudine respondens parvae hirundini, gallinacei, *παρηπαρ* figura cultri calcearii cum manubrio lato, medium inter latas fibras hepatis. *Ventriculus* figura parum varius a fuillo, simillimus vero muris et gliris. *Cystis* exigua affixa hepati. *Caecum* uno palmo vulgari et amplius magnitudine respondens communi pollicis, cellulatum et cum appendiculo trium digitorum, aut amplius satis exili. *Processus lumbarium vertebrarum* longiusculi, quos intercurrunt

insignes interni musculi. In insula Ebuso generari negat Plinius, at alibi plurimi reperiuntur in Germania nempe, Gallia, Italia, Mauritania, Moscovia, Polonia, etc. Scaliger circa Mosaiscum Moscovitarum oppidum innumeram cuniculorum multitudinem ponit. Maximus tamen eorum in Hispania proventus. Balearibus insulis, olim devoratis messibus non vulgarem famem attulerunt. Apud Zelandos quoque in ipso Oceani aditu, immensa vis cuniculorum conspicitur, qua post solstitium brumale tota Brabantia alitur. Vescuntur gramine, trifolio, brassica, lactuca, cichoreo, raporum putaminibus, pomorum corticibus, et baccis lauri inprimis. Sanguine humano citissime pinguescunt, sed ab omni humiditate abhorrent. *Semestres* vel potius anniculi congregiuntur, et singulis mensibus in calidis regionibus concipiunt. Niphus a quodam eorundem altore accepit, foeminas binos et ternos enixas, post quatuordecim dies iterum totidem peperisse. In Germania tamen et Italia brumali tempore raro enituntur. Quinos et ad summum novenos in lucem edunt. Nonnulli in hoc animantium genere, tam marem, quam foeminam parere fabulati sunt. Foemellae per spatium unius diei supra viginti lacatellis praebent. Si quis eos manibus pertractet indignantur, et vel deferunt, vel laedunt, vel etiam interimunt. Mares etiam libidine stimulatī foetus enecant, et inprimis, si foeminae liberis nutriendis intentae, eos refugiant.

X

Natu-

Locus,

Vetus.
Carol. Ste-
phan.
Agriculi.
1. 9. c. 2.

Generatio.

Natura et Ingenium. *Naturam et ingenium* sequentia detegunt. Saltu captum evadunt. Locum, si quid in eo periculi senserint, deserunt, migrante vero uno, reliqui quoque gregatim abeunt. Ruminare compertum est. Sibi invicem aliquando ita aemulationis studio infesti sunt, ut alter alterum quandoque auribus, quandoque pedibus mutilet. Facile tamen mansuescunt. Observavit Cardanus quendam, qui canes ultro persequeretur. Terram assidue fodientes specus multiformes sibi parant. Quare M. Varro reliquit, in Hispania non incelebre oppidum in loco arenoso aedificatum adeo a cuniculis subrutum fuisse, ut incolae alio migrare coacti fuerint. Ex cuniculis non nisi mane et vesperi egrediuntur, nec longe ab iisdem abscedunt. Foveas, in quibus stabulantur, arena cooperiunt, ne a transeuntibus deprehendi possint. Caro cuniculorum tenerior est leporina, iuniorum imprimis. Primus Hispanus quidam in escam mensis adposuit. Cicures in Hispania contemnuntur, quod nutrimenti saporem concipiunt. Agrestes in deliciis habentur. Durantibus primo elixari iubet, post herbis odoriferis et pinguedine suilla confici. Quantum *ad medicinam*, pinguedo nervos mulcet et nonnullis urinae affectibus praesto est. Adhibetur combustus ad curandam sycanthen a Marcello, de quo vide *Differentia* Ambrosinum. *Differentiae* cuniculorum a colore, magnitudine, extis et loco sumuntur. Coloris ratione sunt albi, nigri, flavi, cinerei, variegati, candidi, nigri, vel rutili maculis stellati. Magnitudo si spectetur, vidit Valerianus Veronae apud circumlatorem nostris quadruplo maiores et mira corporis obesitate. In Betica Plinius geminis extis esse putat. Quantum *ad locum* sunt animalia quaedam in India Utiae dicta, magnis foricibus similia et cuniculis aemula. An a Thracicis et Macedonicis cuniculis differant, quas Scaliger leporino pilo, brevioribus auribus, corpore crasso et compacto, cauda longa et ad sciurinam accedente de-

Vfus.

Differentia

Nieremb.
H.E.I.9
9.8.

scripsit, iudicandum lectori relinquo. Alii mures Pharaonis, quidam Indicos lepores vocant. Ex Indicis cuniculis sunt etiam illi, quos *porcellos Indicos* nominamus. Magnitudine sunt cuniculi nostratis, sed cruribus brevioribus, cum digitis senis in pedibus anterioribus et quinque in posterioribus. Dentes iis, ut in muribus, cauda nulla, rostrum acutum, aures parvae et rotundae et fetis potius, quam pilis vestiuntur. Vox non nihil ad grunnitum porcellorum accedit. Vescuntur omni herbarum genere, fructibus, pane et avena. Multorum saepe mensium spatio sine aqua aluntur. Foemellis septenis vel novenis mas unus sufficit. Ritu cuniculorum superfoetant. Hieme quoque catulos non caecos ante sexagesimum diem enituntur. Duo mares praesente foemina praeliantur. Adiccimus et alterius cuniculi Indici iconem. Nieremburgius novem cuniculorum Indicorum species facit. Prior, inquit, est *Paelli*, seu Hispanicus, si in pinguibus versetur agris, non minus iucundam praestat, quam apud Hispanos alimoniam. Secundus est *Eliztaotli*, seu candens pectus. Tertius *Cuitlatepotli*, seu brevis caudae. Quartus pertinet ad Peruvios vocatur *Tocantochli*, talpae Mexicanae, quam Tucam vocant, figura. Quintus *Quaubtochli*. Sextus *Metochli*. Septimus *Cacatochli*. Octavus *Cuitlatepotli* alter. Ultimus vero ac nonus a rubeo fulvoque colore, quo variat, nuncupatur *Hapatochli*. Omnes forma non nihil inter se distant, ideo diversis appellatur nominibus. Nutrimentum nostratum alimento est insuavius ac durius. Haec ex manuscriptis Doctoris Francisci Hornandi. Labet adicere alterius manuscripti sententiam de cuniculis Hispaniolae. Erant inquit Anonymus auctor cuniculi forma et cauda marina, licet aliquantulum minores, quam Castellani cuniculi. Caro idonea et iucunda. Degunt inter herbas et in montibus non sub terra. Quatuor eorum species, quidam Quemi dicti, in maiores et duriores, alii Utiae, alii Mohlas, alii

Nieremb.
Hist. Exot.
1.9.6.Amb.
de D.
Vivi.
c. 26.
Nomen.Nieremb.
Hist. Exot.
1.9.6.7.

Diser.

Locus.

Gilus.

Gener.

Natu.

Nieremb.
Hist. Exot.
1.9. c. 9.

alii curies, hi parvuli, delicatiores et salubriores. Huc pertinent *Viscachae*, cuniculi genus, quod feles imitetur prolixitate caudae. Amant

nives, quos ibi etiam inquit gula. Pilus olim gratus, in pretio et usu.

CAPUT XV.

De Sciuro.

Ambrosin.
de Digit.
Vivip. 1. 2.
c. 26.
Nomen.

Primus, qui hoc animalculum Sciurum vocavit, Oppianus est, qui Antonini Caesaris temporibus vixit. Nomen videtur a *σκῆρα*, id est, umbra, et *ὄψα* cauda, quod sibi cauda umbram faciat, fortitum. Dicitur et *ἰππερος καὶ καμπίσρος*, forte ἀπὸ τοῦ καμπέσειν flectendo, quod clunibus insidens caudam supra dorsum flectat. Quidam *ἐλεῖον* nominaverunt, quod nomen glires proprie competit. Latini communiter vocant Sciurum, quidam *Nitelam*, ut in Glossographo vetere extat, a nitendo, quod in scandendis arboribus nitatur: Vincentius *Pirolum*, Albertus etiam *Spiriolum*, Belluacensis *Scurulum* a currendo. Ex murium est genere. **Dentes** inferiores longiores habent, et caecum intestinum, quod ventriculo magnitudine respondet. Ubi que fere reperiuntur, maxime tamen in tractu Septentrionali, ubi colore pulciores sunt. Pomis, castaneis, nucibus avellanis, faginis, pineis, glandibus etiam vescuntur, et tempore aestivo cibos pro hieme in cavernis condunt. Tempore verno coeunt, et inter altissimos arborum ramos ex bacillis et foliis arborum nidos sibi construunt. Catuli post tertium vel quartum diem nidum deserere dicuntur. Tres vel quatuor simul pariunt. **Naturam et ingenium** in eo ostendunt, quod instinctu quodam naturali priorum pedum ministerio pro manibus utuntur, quod aliquando ita cicurantur, ut scurriliter ganniant, quod dum gradiuntur, caudam post se trahunt, sedentes supra dorsum eandem erigunt, et in saliendo ab eadem tanquam ab ala adiuvantur, quod in solis ardoribus se eadem inumbrant, quod amnes tranaturi, cortice concinso, eadem pro velo utuntur, quod denique tempestate praevisa, obturatis

unde spiraturus est ventus cavernis, ex altera parte fores aperiunt. Adparantur a quibusdam in cibis, apud Velleios populos inter lautitias censentur. Adeps emollit, et in aurium dolore mirum in modum a Galeno commendatur. Dentibus praestigiatos in praedicendis futuris utuntur. **Differentias** a colore et loco mutuari placet. **Colorem** si species, in Germania intra primum aetatis annum nigri sunt, cum adolevere rubent. In Polonia leucophaeum colorem cum rutilo admixtum habent. In Russia cinerei toti conspiciuntur. In Podolia tradente Cromero, vagantur animalia sciurorum magnitudine, quae in cavernis degentia, variis et maculosis pellibus insigniuntur. Quantum ad **loca**, sunt Sciuri, qui Mures Pontici et a colore varii dicuntur, sunt Getuli, et Indici. **Mus Ponticus** a Ponto ita dicitur Aristoteli et Plinio, quod ex regionibus circa Pontum olim ad usum et vestitum peteretur. Matthiolus videtur **Murum Lassicum** nuncupare, alii Venetum vocant, Poloni Popieliza. Est in candido cinereus, nec adeo amplam caudam ac sciurus vulgaris gerit. Eiusdem cum sciuro naturae. Tempore hiberno profundo somno opprimitur. Sunt alii in dorso magis cinerei, alii magis rutili. **Getulus** mixti est coloris ex rufo et nigro, ab armis ad caudam per latera et dorsum, albae et fuscae lineae alternatim certis distinctae intervalis elegantissime depingunt. Minor est paullo vulgari sciuro et aures habet demissas, capiti fere aequales, orbiculares, et per cutis superficiem deductas, in longum caput ranae capiti adsimilatur. **Indicorum** sunt quinque vel sex species, de quibus ita Nieremburgius: prior **Quahthechallotl** species dicitur **Thiltic** sive **Thilocoteqwilin**,

Mus.

Bruier. 1.
13. de re
cibar. c. 29.

Differentias.

Ambrosin.
Hist. Digit.
Vivip. 1. 2.
c. 27.Nieremb.
H.E. 1. 9.
c. 24.